

1. FOTOGRAFIJA KAO MEDIJ

Radionica od koje sam očekivao, i dobio mnogo. Otvorene rasprave i mogućnost iznošenja vlastitog mišljenja su mi veoma interesantne, a to što su na radionici učestvovali osobe iz različitih zemalja i samim time različitih kultura, učenja i shvatanja samo su još više doprinele celokupnoj atmosferi i još su više poticale na formiranje novih mišljenja i pitanja. Radionica je zbog velikog interesa sudionika i svoje plodnosti održana tri puta kako bi se što više iscrpila tema o kojoj se raspravljalo i kako bi se čulo što više mišljenja i, na samom kraju, predloga o mogućem poboljšanju situacije. Pošto je moje mišljenje o ratu, nacionalnim podelama i razdoru između nekad bratskih zemalja krajnje loše, odnosno, smatram da nam to nije potrebno, zanimalo me kako je moguće da se formira mišljenje suprotno od mog, mišljenje koje potiče i podržava sve gore navedeno. Nažalost odgovor na moje pitanje ostao je nedorečen, ali smatram da su fotografije Rona Haviva bile savršeno uklopljene u radionicu i da su barem malo uspele podstaći ljude suprotnog mišljenja da ponovo sagledaju celokupnu situaciju i shvate da su i drugi ljudi, odnosno nacije, patili i imali značajne gubitke u ratu. Još jedna od stvari koja je bila, nazovimo to tako, nadahnjujuća, i krajnje pozitivna bio je i interes stanovnika drugih zemalja za situacije u susjednim zemljama. U delu radionice u kojem smo razgovarali o situacijama u svojim gradovima mogla se videti velika aktivnost i mnoštvo predloga koji su, iako su dolazili od ljudi čije viđenje problema nije bilo celokupno, mnogo značili meni, a verujem i drugima. Sve u svemu ovo je jako dobra radionica za kamp ovog tipa. Ovo je radionica u kojoj nije bio potreban nikakav dodatni podsticaj vodiča za razgovorom jer su pitanja i predlozi dolazili veoma brzo sa svih strana, radionica posle koje se i dalje razgovaralo i radionica posle koje se dobio uvid u stanja drugih te se stvorila određena saosećajnost i veća povezanost između nas, učesnika.

2. „SAMO DA RATA NE BUDE“

Mladi koji su učestvovali u mirovnom kampu, održanom u Neumu od 24. jula do 05. avgusta ove godine, učestvovali su u radionicama, među kojima je, ubedljivo, radionica pod nazivom „Fotografija kao medij“ ostavila najsnažniji utisak i čak ostvarila cilj kampa kod nekih, a to je razbijanje ratnih predrasuda!

Radionica je imala za cilj da nam prikaže pravu sliku onoga što se odigralo 90-ih godina na područjima Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u vreme rata Srba, Hrvata i muslimana. Prateći pogledom slike poznatog fotoreportera, Rona Haviva, zadržavali smo gorke suze u grlu, spuštajući glavu, jer nemamo zašto da se dičimo dižući dva ili tri prsta, kada nijedna od ove dve nacije nije bila „pozitivac“. Možda u crtanim i bajkama za malu decu postoje pozitivci i negativci, ali ovo je stvarnost i radi se o ratu u kom nema „dobre strane.“

Zašto i dalje trpimo posledice nečega što je bilo pre 15 godina!? Shvatam da to nije tako davno, al ima li smisla prenositi mržnju i predrasude na svoju decu, te zagarantovati budućnosti grešku u vidu razvijanja predrasuda umesto stvaranja mira i tolerancije, ako je ikako moguće?

Budućnost. Bolja vremena, napredak, bolji ljudi? Asocijacije pri pomisli na taj pojam. Međutim, nešto ne štima. Neophodno je vratiti se u realnost i shvatiti da neće biti ništa od toga, ako nastavimo stopama svojih predaka koji su dizali ruku na „braću“ kako

moja baba iz šale kaže. Hajde da to ne bude više šala, neka postane stvarnost! U našim je rukama! Osvestite se! Ne dozvolite da vam iste priče mažu oči, već poslušajte i drugu stranu, te shvatite da niste samo vi bili žrtve. Potrebno je znati kako se postaviti prema problemu, razmišljati pozitivno i gledati napred s' ljubavlju prema drugim narodima, a ne glumiti žrtvu, većito kriveći „onog drugog.“ Kao da ne znamo da je tako najlakše! Jedini problem je što to nigde ne vodi!

Ne cenim nacionalizam! Ni malo! Čemu? Uopšte ne shvatam poentu toga da se svoja zemlja i narod veličaju, jer isto tako sam se mogla roditi i „par“ kilometara zapadno, u nekoj Hrvatskoj porodici i šta bi onda radila u životu? Volela samo svoju naciju, koja je isto tako mogla biti i tuđa? Nacionalisti kažu kako poštuju tuđe. Pa, kako onda objasniti sve te tuče i mrtva tela koja leže zakopana već godinama, dok se broj leševa samo povećava, a razlozi ostaju isti. Svi smo mi grešili u prošlosti. Da li ikome od nas pada na pamet da pogne glavu i ćuteći prolazi ulicom? Ili svi ističu svoje greške misleći pri tom da su u pravu? Vidimo trn u tuđem oku, a promiče nam balvan u svom. Tipično. Ostavljam redove prazne za razmišljanje o tome da li se to stvarno događa? Uvidate li sram u očima onih koji nemilosrdno biju nedužne?

Iskreno...kada sam videla sliku na kojoj čovek drži tri prsta, a u pozadini se dimi iz upravo zapaljene kuće, nisam stekla baš najbolji utisak o svom narodu. Šta da mislim!? Čini mi se kao da ima nešto pogrešno u tome što porodica koja je tu živela više nema krov nad glavom, a možda su čak zajedno s kućom spaljeni. Ili su mene pogrešno učili? Rasudite sami.

Po mom mišljenju, nije ni malo pohvalno ostaviti nekoga bez prostora za život na taj način. Probajte vi da živite makar jedan dan na ulici, pa onda dižite tri prsta do kraja života! Ubistvo se ne pravda nijednim razlogom! Iz toga zaključujemo da su u ratu svi krivci! Ostaju još samo žrtve, koje su to ćuteći podnosile i bivale ubijene i to na najbrutalnije načine koje ne možete ni zamisliti! Deca koja su se igrala oko bodljikave žice, nisu ni približno imala zavidno detinjstvo, kao neka danas.

Pokazali su nam fotografiju male bebe. Ta fotografija je usledila nakon mnoštva brutalnih prizora koji oslikavaju nasilje, bolest, bedu i smrt. Za razliku od prethodnih, asocirala nas je na nešto dobro – rođenje ili novi život. Tada su nam rekli: „To je slika sahrane.“ Suza je potekla. Bedno saosećanje, kome na put staje mržnja, izazvana ovakvim događajima, koja samo raste i jača godinama, zahvaljujući nama samima i nikako da joj se stane na kraj, ništa ne znači!

3. MORAMO DOPRINETI MIRU

Tokom našeg boravka u mirovnom kampu u Neumu, jedna od naših voditeljica nam je predložila da obavezno prisustvujemo ovoj radionici. Tako smo i učinili i izvukli višestruku korist iz toga. Po naslovu radionice nismo mogli naslutiti težinu teme koja je obrađena. Naime, delikatan predmet razgovora bile su ratne strahote odigrane devedesetih godina na prostoru bivše Jugoslavije. Fotografije su bile krajnje potresne i mnoge od nas su navele na razmišljanje koje nas je dovelo do opšteg zaključka da je rat jedna apsolutna besmislica čiji ishod mogu biti samo patnja, gubitak, kako materijalni tako i psihički, bol, stradanje, razor. Ugao iz kog smo mogli posmatrati ove fotografije mogao je biti osuđivački u smislu da smo mogli diskutovati o tome ko je na slikama

predstavljen kao zločinac a ko kao žrtva, ali to nije bio cilj ove edukacije o ratu, pa smo to zaobišli. Fokusirali smo se na to da je bitno uvideti razmere stradanja u ratu, a ne tražiti krivce budući da su isti bili sa svih strana. Ono u čemu smo mi govorili i cilj ka kojem smo išli, bilo je to da moramo doprineti miru i delovati u smeru koji će onemogućiti ponavljanje ovakvih istorijskih grešaka.

Gledajući fotografije ratnih užasa, razrušenih gradova, preplašenih ljudi, svi smo bili duboko pogođeni i na ivici suza. S obzirom na to da pišemo kao građani Sombora koji nije teritorijalno bio zahvaćen ovim ratom, bili smo užasnuti kada smo čuli da naši novostečeni prijatelji prepoznaju te ruševine kao ulice svojih gradova, da prepoznaju put kojim idu svaki dan do škole, uništene spomenike koji do današnjih dana nisu restaurirani, igrališta puna mina koja predstavljaju njihove dečije uspomene i sve ostalo što obeležava odrastanje, uspomene i život jednog čoveka. Saznali smo o brutalnosti vojnika koji su se nemilice i bez povoda izživljavali nad civilima, kako deci, tako i ženama, starima i nemoćnima.

Iako su fotografije predstavljale događaje odigrane u vreme rata na teritoriji naše bivše zajedničke države, činjenice da i danas postoje razlike i mržnja između sugrađana različitih nacionalnosti su nešto što nas je posebno iznenadilo i zaprepastilo. To nisu obične razmirice, već duboko usađena mržnja u srcima ljudi koji su preživeli ta iskustva, ali i u srca njihove nedužne dece koja su rođena za vreme ili posle rata. Konkretno neki od gradova u kojima se ovo vaspitanje neguje su Vukovar i Gornji Vakuf-Uskoplje. U Vukovaru su donedavno Srbi i Hrvati išli u različitim smenama, a danas se situacija neznatno poboljšala. Naime, i danas postoje različiti lokali za ljude različite nacionalnosti, razredi u kojima se obrazuju isključivo Hrvati i oni u kojima se edukuju isključivo Srbi, dečija obdaništa su podeljena žicom kako bi se odvojila deca drugačije nacionalnosti što je najpotresnija činjenica, jer neko ko je rođen deceniju i duže nakon rata, ne treba da bude vaspitavan na taj način. Takođe, neka od saznanja nas vezuju na školski obrazovni sistem u Hrvatskoj, od više kategorija za celu državu, poseban edukativni program je smišljen samo za Vukovar, što jasno pokazuje da je ovaj grad bio duboko pogođen tim ratom, kao i da su stradanja bila ogromnih razmera. Naši drugari iz Vukovara su izrazili svoja mišljenja u vezi sa situacijom u svom gradu. Njihova iskrena želja je da se druže jedni sa drugima, da zajedno igraju sportske igre, da zajedno idu u bioskop, da zajedno idu u školu, da zajedno izlaze, da ne dele ljude na Srbe i Hrvate, ali to im ne dozvoljava politika njihovog grada, nije im omogućeno da se viđaju jedni sa drugima upravo zbog toga što su različita mesta predviđena za ljude različite nacionalnosti. Što se tiče grada Gornji Vakuf – Uskoplje, surovo vaspitanje nije zaobišlo ni ovaj grad. Naime, u ovom malom gradiću smeštenom u Bosni i Hercegovini, koji broji otprilike 6000 stanovnika, glavna ulica predstavlja zamišljenu crtu. Sa jedne strane crte nalaze se stanovnici islamske veroispovesti – Bošnjaci, a sa druge katoličke – Hrvati. Već više od jedne decenije stanovnici oba dela grada se ne druže jedni sa drugima. Da li je ikako moguće zamisliti toliko malen gradić u kojem su ljudi podeljeni zamišljenom crtom i ne razgovaraju međusobno? Najpotresniji podatak koji smo saznali o ovom gradu na radionici jeste to da su deca u školama odvojena, i da se u zajedničkom školskom dvorištu moraju odvajati jedni od drugih, i da su za nepoštovanje ovih pravila predviđene određene kazne, šokantna činjenica je da deca žele da ostvaruju kontakte jedna sa drugima, ali da im je to štaviše zakonom zabranjeno, zbog toga što to odgovara vlastima. Jer u slučaju da se zamišljena crta izbriše, posao bi izgubilo pola radne snage u toj školi, s

obzirom na to da su postavljene duple funkcije profesora i direktora škole.
O ovoj temi čak ni danas ne možemo da prestanemo da razgovaramo, razmišljamo,
diskutujemo. Veoma smo potrešeni stanjem u našoj bivšoj zajedničkoj državi, nadamo se
da smo uspeli makar u maloj meri da doprinesemo poboljšanju i razvijanju boljih odnosa
među ljudima.